להיות אזרח ארץ ישראל

מערך שיעור · אגרות הראי״ה · עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך המקורות. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

קהל יעד: חטיבת ביניים, תיכון ואולפנה · שיעור אחד (45 דקות) · יום העצמאות

מערכי השיעור נכתבו לעזר בלבד. הם לא נבדקו ולא אושרו על ידי מורים או אנשי חינוך, ויש להתאים אותם לכיתה ולשיקול דעתו של המלמד.

מטרות השיעור

• להכיר את המושג ״הודאה בארץ״ ואת המדרש על יוסף.

• להבין למה ראה הרב קוק באזרחות – מסמך חוקי – גם עניין של קדושה.

• לחשוב על המשמעות של אזרחות ישראלית בימינו: זכויות, חובות וקשר לארץ.

רקע למורה

בימי המנדט הבריטי ניתנה ליהודים תושבי הארץ האפשרות לקבל אזרחות ארץ ישראלית. רבים מיהודי הארץ היו אז נתינים של מדינות אחרות. בכ״ט באלול תרפ״ב (1922) פרסם הרב קוק קריאה ליושבי ירושלים להזדרז ולהתאזרח.

הוא קושר את ההתאזרחות למדרש (דברים רבה ב, ח): יוסף הודה בארצו, כשאמר ״כי גנב גנבתי מארץ העברים״ (בראשית מ, טו), ולכן זכה להיקבר בה.

פתיחה

הראו לתלמידים תעודת זהות או דרכון ישראלי, ושאלו: מה אומר עליכם המסמך הזה? האם יש לו משמעות מעבר לחוק?

המקורות

מקור 1: ההודאה בארץ

> ״ההודאה בארץ-ישראל נגד כל העולם כלו, ע״י ההתאזרחות החקית בא״י, [קבלת אזרחות ארץ ישראלית לפי חוק המנדט הבריטי, שהחל אז להינתן ליהודים תושבי הארץ] צריכה להיות לנו יקרה וקדושה, וחלילה לנו להעליב את תפארתה של ארץ חמדה, ולא לשאת עלינו את שמה הקדוש, למען דעת כל עמי הארץ שאנחנו הננו אזרחיה ונתיניה של ארצנו הק׳, אנחנו הננו בניה הקשורים אליה בכל קשר של חבה, בכל קשר של קודש.״
>
> אגרות הראי״ה, כרך ד׳, אגרת אקמד · כ״ט אלול תרפ״ב

מילים: ההתאזרחות החקית – קבלת אזרחות על פי החוק

שאלות למחשבה:

1. מה פירוש ״הודאה בארץ״? למי מודים, ונגד מי?

2. מה פירוש ״להעליב את תפארתה של ארץ חמדה״ – איך אפשר להעליב ארץ?

מקור 2: הוד והדר

> ״הרי שעצם רגש הקדושה ותפארתה, שיש בהשם הזה להיות אזרח ארץ-ישראל, מוסיף הוד והדר ומטה כלפי זכות [על פי אבות א, ו] את כל המחזיקים בו.״
>
> אגרות הראי״ה, כרך ד׳, אגרת אקמד · כ״ט אלול תרפ״ב

שאלות למחשבה:

1. הרב קוק מזכיר קודם את התועלת המעשית שבהתאזרחות. מה הוא מוסיף כאן מעבר לתועלת?

2. האם גם לכם יש "רגש" כלפי הזהות הישראלית? איך הוא בא לידי ביטוי?

מקור 3: אל תחמיצו

"אל תעכבו ואל תחמיצו את המצוה ["מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" (מכילתא בא)] היקרה הזאת של ההודאה באה"ק!"

אגרות הראי"ה, כרך ד', אגרת אקמד · כ"ט אלול תרפ"ב

מילים: באה"ק – בארץ הקודש

שאלות למחשבה:

1. "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" (מכילתא בא). למה לדעתכם הרב קוק קורא לזה "מצוה"?

לסיכום

אזרחות בארץ ישראל אינה רק עניין חוקי. בעיני הרב קוק היא "הודאה בארץ", כמו שהודה בה יוסף, ויש בה "רגש הקדושה ותפארתה".